

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. října 1994, Société civile agricole du Centre d'insémination de la Crespelle proti Coopérative d'élevage et d'insémination artificielle du département de la Mayenne, věc C-323/93, Recueil 1994, s. I-5077*

Klíčová slova:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Cour de cassation – Francie. Umělá inseminace skotu – Zeměpisný monopol

Předmět:

Rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu článků 5 a 86 a čl. 90 odst. 1 a článků 30 a 36 Smlouvy o EHS, jakož i článku 2 směrnice Rady 77/504/EHS ze dne 25. července 1977 o čistokrevném plemenném skotu (Úř. věst. L 206, s. 8) a článku 4 směrnice Rady 87/328/EHS ze dne 18. června 1987 o přijetí čistokrevného plemenného skotu do plemenitby (Úř. věst. L 167, s. 54)

Skutkové okolnosti a právní otázky:

- ¹ Rozsudkem ze dne 15. června 1993, došlým kanceláři Soudního dvora dne 24. června 1993, položil francouzský Cour de cassation (kasační soud) (obchodní senát) podle 177 Smlouvy o EHS dvě předběžné otázky týkající se výkladu článků 5 a 86 a čl. 90 odst. 1, jakož i článků 30 a 36 Smlouvy o EHS, a výkladu směrnice Rady 77/504/EHS ze dne 25. července 1977 o čistokrevném plemenném skotu (Úř. věst. L 206, s. 8) a směrnice Rady 87/328/EHS ze dne 18. června 1987 o přijetí čistokrevného plemenného skotu do plemenitby (Úř. věst. L 167, s. 54).
- ² Výše zmíněné otázky byly vzneseny v rámci sporu mezi Société civile agricole du Centre d'insémination de la Crespelle (dále jen „Centre de la Crespelle“) a Coopérative d'élevage et d'insémination artificielle du département de la Mayenne (dále jen „Coopérative de la Mayenne“).
- ³ Ve Francii je umělá inseminace zvířat upravena zejména zákonem č. 66-1005 ze dne 28. prosince 1966 o plemenitbě hospodářských zvířat (JORF 1966, s. 11619). Podle čl. 5 prvního pododstavce tohoto zákona podléhá provozování inseminačních stanic schválení. Uvedené ustanovení rozlišuje mezi stanicemi odpovědnými za produkci spermatu a stanicemi, které zajišťují inseminaci, ale nevylučuje možnost současného výkonu obou typů činností jednou stanicí. Produkční činnosti spočívají v udržování stavu plemeníků, testování těchto plemeníků, jakož i v odběru, zpracování, uchování a prodeji spermatu. Inseminační činnosti zahrnují inseminaci samic nebo kontrolu inseminace, pokud je prováděna chovatelem k tomu oprávněnými.
- ⁴ Výše uvedený zákon z roku 1966 mimo jiné stanoví, že každá inseminační stanice obsluhuje oblast, ve které je jako jediná oprávněná vykonávat své činnosti (čl. 5 čtvrtý pododstavec). Pokud je tato oblast přidělena zemědělskému družstvu, je toto zemědělské družstvo povinno přijmout jako uživatele i chovatele, kteří nejsou jeho členy (čl. 5 šestý pododstavec).
- ⁵ Podle téhož zákona jsou inseminačním stanicím, které nejsou současně produkčními stanicemi, běžně dodávána plemenná zvířata nebo sperma produkční stanicí nebo stanicemi, se kterými uzavřely smlouvu o dodávkách. Chovatelé usazení v oblasti, ve které působí inseminační stanice, mohou tuto stanicí požádat, aby jim dodala sperma

*Jednací jazyk: francouzština

pocházející z produkční stanice dle jejich výběru (čl. 5 pátý pododstavec), avšak dodatečné náklady vzniklé v důsledku takového výběru nesou uživatelé.

6 Na území metropolitní Francie existuje v současné době 51 schválených inseminačních stanic a 23 schválených produkčních stanic, z nichž pouze tři jsou schválené rovněž jako inseminační stanice. Všechny inseminační stanice ve Francii jsou založeny jako zemědělská družstva. Stejně tak se všechny kromě čtyř staly přidruženými členy UNCEIA (Union nationale des coopératives agricoles d'élevage et d'insémination artificielle) (národní svaz zemědělských družstev pro plemenitbu a umělou inseminaci), který je jediným subjektem sdružujícím produkční a inseminační stanice na celém území Francie. Podle článku 7 stanov tohoto svazu z přistoupení k UNCEIA pro jeho členy vyplývá závazek, že budou využívat výlučně jeho služeb. Krom toho podle článku 29 zmíněných stanov přijímá valná hromada UNCEIA rozhodnutí závazná pro všechny přidružené členy, a to i v případě jejich neúčasti nebo nesouhlasu s rozhodnutími.

7 Dovoz spermatu skotu do Francie je upraven vyhláškou ministra zemědělství ze dne 17. dubna 1969 (JORF ze dne 30. dubna 1969, s. 4349), ve znění další vyhlášky ze dne 24. ledna 1989 o udělení souhlasu k provozování stanic umělé inseminace (JORF ze dne 31. ledna 1989, s. 1469). Podle článku 2 této vyhlášky může každý příslušník členského státu volně dovážet sperma za předpokladu, že toto sperma pochází z produkčních stanic vybraných ministerstvem zemědělství a že bylo odebráno býkům, kteří splňují zootechnické a veterinární podmínky stanovené právními předpisy Francie a Společenství. Zmíněný článek 2 konečně stanoví, že každý soukromý hospodářský subjekt, který dováží sperma pocházející z jiného členského státu Společenství, je musí předat schválené inseminační nebo produkční stanici. Ve vybrané stanici si může vytvořit zásobu spermatu.

8 V právu Společenství stanoví čl. 2 druhá odrážka směrnice 77/504 a čl. 2 odst. 1 druhá odrážka směrnice 87/328, že členské státy zajistí, aby obchod se spermatem a oplodněnými vajíčky čistokrevného plemenného skotu uvnitř Společenství nebyl zakazován, omezován nebo mu nebylo bráněno ze zootechnických důvodů. Podle článku 3 směrnice 77/504 měla Rada do dne 1. července 1980 přijmout předpisy Společenství o schválení čistokrevného plemenného skotu k plemenitbě, včetně použití jejich spermatu, k čemuž došlo prostřednictvím směrnice 87/328.

9 Článek 4 směrnice 87/328 vyžaduje, aby členské státy zajistily, aby odběr, zpracování a skladování spermatu čistokrevných býků, které je určeno k obchodu uvnitř Společenství, byly prováděny v úředně schválené inseminační stanici. Podle čtvrtého a sedmého bodu odůvodnění této směrnice je k tomu, aby se zabránilo jakémukoli zhoršení genofondu, dostačující požadavek, aby sperma pocházelo pouze z úředně schválených stanic zajišťujících umělou inseminaci v ostatních členských státech.

10 Tato právní úprava byla doplněna směrnicí Rady 91/174 ze dne 25. dubna 1991 o zootechnických a genetických podmínkách uvádění čistokrevných zvířat na trh a o změně směrnic 77/504/EHS a 90/425/EHS (Úř. věst. L 85, s. 37).

11 Směrnice Rady 88/407/EHS ze dne 14. června 1988 o veterinárních požadavcích na obchod s hluboce zmrazeným spermatem skotu uvnitř Společenství a na jeho dovoz (Úř. věst. L 194, s. 10) konečně ve svém článku 3 stanoví veterinární podmínky, které musí splňovat dávky spermatu schválené pro obchod uvnitř Společenství. Tato směrnice byla změněna směrnicí Rady 90/425/EHS ze dne 26. června 1990 o

veterinárních a zootechnických kontrolách v obchodu s některými živými zvířaty a produkty uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu (Uř. věst. L 224, s. 29).

12 Ze spisu vyplývá, že od roku 1961 Centre de la Crespelle provozuje zařízení pro skladování spermatu skotu a provádí inseminaci v části departementu Mayenne. Coopérative de la Mayenne, které má v tomto regionu výlučná práva od roku 1970, na ni podalo žalobu k Tribunal de grande instance de Rennes (soud prvního stupně) pro porušení těchto práv. Tento soud rozhodl rozsudkem ze dne 25. června 1991 v neprospěch Centre de la Crespelle. Poté co byl tento rozsudek potvrzen Cour d'appel de Rennes (odvolací soud), Centre de la Crespelle podala kasační opravný prostředek, v němž tvrdila, že francouzský systém provozování inseminačních stanic odporuje některým ustanovením Smlouvy.

13 Jelikož měl Cour de cassation pochybnosti o výkladu práva Společenství, položil Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

„1) Brání ustanovení článků 5, 86 a čl. 90 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství tomu, aby vnitrostátní právní předpisy, jako je vnitrostátní právní předpis v projednávané věci, zřizovaly inseminační stanice, které jsou jako jediné oprávněné vykonávat své činnosti ve vymezené oblasti, a vyhrazovaly jim možnost účtovat dodatečné náklady, požádají-li chovatelé v oblasti, v níž má dotyčná stanice výlučnou pravomoc, o dodání spermatu ze schválené produkční stanice dle svého výběru?

2) Brání články 30 a 36 Smlouvy, článek 2 směrnice Rady 77/504/EHS ze dne 25. července 1977 o čistokrevném plemenném skotu a článek 4 směrnice Rady 87/328/EHS ze dne 18. června 1987 o přijetí čistokrevného plemenného skotu do plemenitby vnitrostátní právní úpravě, jako je vnitrostátní právní úprava v projednávané věci, která ukládá hospodářským subjektům dovážejícím sperma původem z členského státu Společenství povinnost předat je schválené inseminační nebo produkční stanici?“

K první otázce

14 Podstatou první otázky předkládajícího soudu jsou dva různé problémy. Nejprve se táže, zda mají být články 5 a 86 a čl. 90 odst. 1 Smlouvy vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby členský stát přiznal schváleným inseminačním stanicím skotu některá výlučná práva ve vymezené oblasti. Dále se táže, zda tato ustanovení, požádají-li chovatelé usazení v oblasti spadající do výlučné pravomoci schválené stanice tuto stanici o dodání spermatu pocházejícího z produkční stanice dle svého výběru, brání tomu, aby prvně uvedená stanice účtovala chovatelům dodatečné náklady, které mohou vzniknout v důsledku takového výběru.

K první části první otázky

15 Co se týká dotyčných ustanovení Smlouvy, je třeba nejprve poznamenat, že článek 5 ukládá členským státům povinnost, aby loajálně splnily své povinnosti vyplývající z práva Společenství. Podle ustálené judikatury však nemůže být toto ustanovení použito samostatně, pokud se posuzovaná situace řídí zvláštním ustanovením Smlouvy, jak je tomu v projednávaném případě (viz rozsudek ze dne 11. března 1992, Compagnie commerciale de l'Ouest a další, C-78/90 až C-83/90, Recueil, s. I-1847, bod 19). V důsledku toho musí být otázka přezkoumána s ohledem na čl. 90 odst. 1 a článek 86 Smlouvy.

16 Článek 90 odst. 1 stanoví, že pokud jde o podniky veřejného práva a podniky,
kterým členské státy přiznávají zvláštní nebo výlučná práva, tyto státy nepřijmou ani
neponechají v platnosti opatření odporující pravidlům Smlouvy, zejména pravidlům
stanoveným v člancích 7 a 85 až 94.

17 Tím, že vnitrostátní předpisy v projednávané věci stanoví, že provozování
inseminačních stanic podléhá schválení a že každá stanice obsluhuje výlučně
vymezenou oblast, přiznaly těmto stanicím výlučná práva. Tím, že založily ve
prospěch těchto podniků souvislou řadu územně omezených monopolů, které však
jako celek pokrývají celé území členského státu, vytvářejí tyto vnitrostátní předpisy
dominantní postavení ve smyslu článku 86 Smlouvy v podstatné části společného
trhu.

18 Pouhé vytvoření takového dominantního postavení přiznáním výlučného práva ve
smyslu čl. 90 odst. 1 není jako takové neslučitelné s článkem 86 Smlouvy. Členský
stát totiž porušuje zákazy obsažené v uvedených dvou ustanoveních pouze tehdy, je-
li dotýčný podnik nucen zneužít svého dominantního postavení v důsledku pouhého
výkonu výlučného práva, které mu bylo přiznáno (viz rozsudky ze dne 23. dubna
1991, Höfner a Elser, C-41/90, Recueil, s. I-1979, bod 29, a naposledy ze dne 10.
prosince 1991, Merci convenzionali porto di Genova, C-179/90, Recueil, s. I-5889,
bod 17).

19 V projednávané věci spočívá uvedené zneužití v tom, že inseminační stanice si účtují
nepřiměřeně vysoké ceny.

20 Je tedy třeba přezkoumat, zda je takové jednání představující údajné zneužití přímým
následkem zákona. V tomto ohledu je třeba konstatovat, že zákon inseminačním
stanicím pouze umožňuje, aby požadovaly od chovatelů, kteří je požádají o dodání
spermatu pocházejícího z jiných produkčních stanic, úhradu dodatečných nákladů
vzniklých v důsledku tohoto výběru.

21 Takové ustanovení sice ponechává na inseminačních stanicích, aby stanovily tyto
náklady, ale nevede je k tomu, aby si účtovaly nepřiměřené náklady a zneužívaly tak
svého dominantního postavení.

22 V důsledku toho je třeba odpovědět na tuto část otázky tak, že čl. 90 odst. 1 a článek
86 Smlouvy nebrání tomu, aby členský stát přiznal schváleným inseminačním
stanicím skotu určitá výlučná práva ve vymezené oblasti.

K druhé části první otázky

23 Článek 5 pátý pododstavec francouzského zákona č. 66-1005 ze dne 28. prosince
1966 o plemenitbě hospodářských zvířat stanoví, že chovatelé v oblasti, ve které
působí inseminační stanice, mohou tuto stanici požádat o dodání spermatu
pocházejícího z produkční stanice dle svého výběru a že dodatečné náklady vzniklé v
důsledku takového výběru nesou uživatelé.

24 Článek 86 brání tomu, aby stanice při samostatném výkonu své hospodářské činnosti
zneužívaly svého dominantního postavení.

25 Jak Soudní dvůr rozhodl již dříve, ke zneužití dominantního postavení dochází tehdy,
požaduje-li podnik, který má administrativní monopol, za své služby poplatky
nepřiměřené hospodářské hodnotě poskytnuté služby (viz rozsudky ze dne 13.
listopadu 1975, General Motors, 26/75, Recueil, s. 1367, bod 12, a ze dne 11.
listopadu 1986, British Leyland, 226/84, Recueil, s. 3263, bod 27).

26 Stejně tak by schválené stanice zneužívaly svého dominantního postavení tehdy, pokud by účtovaly uživatelům vyšší náklady, než jsou dodatečné náklady skutečně vzniklé při obstarávání spermatu dovezeného na žádost uživatele z jiného členského státu a při uchovávání tohoto spermatu do doby jeho použití k inseminaci.

27 Z výše uvedeného tedy vyplývá, že článek 86 Smlouvy musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby inseminační stanice, které jsou jako jediné oprávněné vykonávat své činnosti ve vymezené oblasti, účtovaly uživatelům, kteří je požádají o dodání spermatu pocházejícího z produkčních stanic jiných členských států, dodatečné náklady za předpokladu, že tyto náklady inseminačním stanicím skutečně vznikly při plnění požadavku těchto uživatelů.

Ke druhé otázce

28 K zodpovězení druhé otázky předkládajícího soudu, která se týká výkladu článků 30 a 36 Smlouvy, jakož i směrnic 77/504 a 87/328, je třeba připomenout, že jak Soudní dvůr rozhodl v ustálené judikatuře (viz především rozsudek ze dne 11. července 1974, Dassonville, 8/74, Recueil, s. 837), veškerou obchodní právní úpravu členských států, která by mohla ať přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně narušit obchod uvnitř Společenství, je třeba považovat za opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení.

29 Právní úprava členského státu, která vyžaduje, aby soukromé hospodářské subjekty dovážející na jeho území dávky spermatu skotu původem z jiného členského státu uložily tyto dávky za úplatu u schválených stanic, které mají výhradní koncesi v oblasti skladování spermatu a inseminace, představuje takovou překážku dovozu. Jelikož je tento požadavek uplatňován ve stadiu bezprostředně následujícím po dovozu a jelikož uvaluje na dovozce hospodářskou zátěž, může omezit objem dovozů.

30 Článek 36 Smlouvy stanoví, že výjimka ze zákazu omezení dovozu, vývozu a tranzitu se učiní tehdy, jsou-li taková opatření odůvodněna mimo jiné ochranou zdraví a života lidí a zvířat (viz rozsudek ze dne 15. prosince 1976, Simmenthal, 35/76, Recueil, s. 1871, bod 18).

31 Avšak podle ustálené judikatury, stanoví-li směrnice Společenství na základě článku 100 Smlouvy o EHS harmonizaci opatření nezbytných mimo jiné k zajištění ochrany zdraví lidí a zvířat a upravují-li postupy Společenství pro kontrolu jejich dodržování, není již použití článku 36 odůvodněné a vhodné kontroly musí být napříště prováděny a ochranná opatření přijímána v rámci vymezeném harmonizační směrnici (viz rozsudky ze dne 5. října 1977, Tedeschi, 5/77, Recueil, s. 1555, bod 35; ze dne 5. dubna 1979, Ratti, 148/78, Recueil, s. 1629, bod 36, ze dne 8. listopadu 1979, Denkavit, 251/78, Recueil, s. 3369, bod 14 a ze dne 20. září 1988, Moormann, 190/87, Recueil, s. 4689, bod 10).

32 Opírajíc se o tuto judikaturu odůvodňuje francouzská vláda svou právní úpravu jednak nutností genetického zlepšení skotu, a jednak veterinárními důvody.

33 Pokud jde o důvody související s genetickým zlepšením skotu, je třeba připomenout, že čl. 2 odst. 1 směrnice 87/328, která má za cíl odstranit zootechnické překážky obchodu se spermatem skotu uvnitř Společenství, vyžaduje, aby členské státy odstranily na svém území veškeré překážky vstupu a použití spermatu skotu dovezeného z jiných členských států v souladu s podmínkami stanovenými v článku 4 této směrnice (viz bod 9 výše). Dále pak článek 2 směrnice 91/174 stanoví, že

uvádění spermatu čistokrevných zvířat na trh nesmí být zakazováno, omezováno ani znesnadňováno z genetických důvodů. Z výše uvedených ustanovení vyplývá, že zootechnické a genetické důvody byly plně harmonizovány na úrovni Společenství.

34 Pokud jde o veterinární důvody, ty jsou předmětem směrnice 88/407, která se podle článku 1 vztahuje na obchod s hluboce zmrazeným spermatem skotu uvnitř Společenství a na jeho dovoz ze třetích zemí. Článek 3 této směrnice stejně jako příloha C, které stanoví obecné podmínky pro obchod se spermatem skotu uvnitř Společenství, obsahují pouze údaje o odběru a zpracování spermatu v odesílajícím členském státu a o přepravě do země určení. Žádné ustanovení směrnice se tedy netýká skladování ani použití spermatu v zemi určení.

35 Z toho vyplývá, že veterinární podmínky obchodu se spermatem skotu uvnitř Společenství doposud nebyly plně harmonizovány na úrovni Společenství, pokud jde o zemi určení spermatu. Členské státy se tudíž mohou právoplatně dovolávat veterinárních důvodů s cílem zabránit volnému pohybu spermatu skotu v rozsahu, v němž jsou omezení obchodu uvnitř Společenství přiměřená zamýšlenému cíli.

36 V tomto ohledu je za účelem ověření toho, zda omezující účinky dotyčné právní úpravy na obchod uvnitř Společenství nepřekračují meze toho, co je nezbytné k dosažení zamýšleného cíle, zapotřebí přezkoumat, zda jsou tyto účinky přímé, nepřímé nebo pouze hypotetické a zda nebrání uvádění dovážených výrobků na trh více než uvádění výrobků domácích (viz rozsudek ze dne 16. prosince 1992, B & Q, C-169/91, Recueil, s. I-6635, bod 15).

37 V této souvislosti je třeba připomenout, že čl. 2 odst. 3 francouzské vyhlášky ze dne 24. ledna 1989 ukládá povinnost uskladnění ve schválených stanicích pouze pro dovážené sperma. Podle vysvětlení, která poskytla francouzská vláda na jednání a která nebyla zpochybněna ostatními účastníky řízení, však z monopolu, který mají inseminační stanice, vyplývá obdobná povinnost i pro sperma vyprodukované na francouzském území, neboť pouze tyto stanice jsou jako jediné oprávněné produkovat a skladovat sperma ve Francii.

38 Co se týká účinků plynoucích z povinnosti uskladnění spermatu, není možné vyloučit, že jsou dovážené produkty, i když je toto omezení použitelné bez rozdílu na produkty domácí i dovážené, ve srovnání s domácími produkty znevýhodněny. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci nejsou ve vnitrostátních právních předpisech obsažena ustanovení týkající se podmínek uskladnění, a zejména cena, kterou má zaplatit dovozce schválené stanici, a jelikož je tato cena obecně stanovena paušálně, žádné ustanovení nebrání schváleným stanicím použít pro uskladnění spermatu dováženého jednotlivci nepřiměřené podmínky.

39 Otázka, zda provozování schválených stanic, pokud jde o podmínky uskladnění spermatu, má v praxi za následek diskriminaci dováženého produktu, je součástí posouzení skutkových okolností, které přísluší vnitrostátnímu soudu.

40 V důsledku toho je třeba odpovědět na druhou předběžnou otázku tak, že články 30 a 36 Smlouvy, posuzované jako celek, článek 2 směrnice Rady 77/504/EHS ze dne 25. července 1977 o čistokrevném plemenném skotu a článek 4 směrnice Rady 87/328/EHS ze dne 18. června 1987 o přijetí čistokrevného plemenného skotu do plemenitby musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která ukládá hospodářským subjektům dovážejícím sperma původem z členského státu Společenství povinnost předat je schválené inseminační nebo produkční stanici.

K nákladům řízení

⁴¹ Výdaje vzniklé francouzské vládě a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

o otázkách, které mu položil francouzský Cour de cassation rozsudkem ze dne 15. června 1993, rozhodl takto:

- 1) **Článek 90 odst. 1 a článek 86 Smlouvy o EHS nebrání tomu, aby členský stát přiznal schváleným inseminačním stanicím skotu určitá výlučná práva ve vymezené oblasti.**
- 2) **Článek 86 Smlouvy musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby inseminační stanice, které jsou jako jediné oprávněné vykonávat své činnosti ve vymezené oblasti, účtovaly uživatelům, kteří je požádají o dodání spermatu pocházejícího z produkčních stanic jiných členských států, dodatečné náklady za předpokladu, že tyto náklady inseminačním stanicím skutečně vznikly při plnění požadavku těchto uživatelů.**
- 3) **Články 30 a 36 Smlouvy o EHS, posuzované jako celek, článek 2 směrnice Rady 77/504/EHS ze dne 25. července 1977 o čistokrevném plemenném skotu a článek 4 směrnice Rady 87/328/EHS ze dne 18. června 1987 o přijetí čistokrevného plemenného skotu do plemenitby musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která ukládá hospodářským subjektům dovážejícím sperma původem z členského státu Společenství povinnost předat je schválené inseminační nebo produkční stanici.**